

“ТЕМИР ЙЎЛДА ТЕХНИК ФойДАЛАНИШ ҚОИДАЛАРИ ВА ПОЕЗДЛАР ХАРАКАТИНИНГ ХАВФСИЗЛИГИ” ФАНИДА МУЛЬТИМЕДИАНИНГ ЎРНИ

Karimova Shaxnoza Sabirovna

talaba, Tashkent davlat transport universiteti

karimovashaxnoza001@gmail.com

Халқнинг бой интеллектуал мероси ва умумбашарий кадриятлари асосида, ҳамда замонавий маданият, иқтисодиёт, фан, техника ва технологияларнинг ютуқлари асосида кадрлар тайёрлашнинг мукамал тизимини шакллантириш Ўзбекистон тараққиётининг муҳим шартидир.

“Темир йўлдан фойдаланиш ишларини бошқариш” кафедрасида “Темир йўлда техник фойдаланиш қоидалари ва поездлар ҳаракатининг хавфсизлиги” фани талабаларга темир йўл иши ва ходимларига бўлган асосий талабларни, муҳим иншоотлар, қурилмалар ва ҳаракат таркибларининг асосий ўлчамларини ва уларга бўлган талабларни, поездлар ҳаракатини ташкил қилиш тизимини, сигнализациялаш принципларини ҳамда поездлар ҳаракат хавфсизлиги таъминлаш ва унда ишлатиладиган поезд ҳужжатларини ўргатади. Бу фан талабаларга ихтисослик фанларига киришда ўтилади ва уларнинг ихтисослик фанларини ўзлаштиришини сезиларли даражада осонлаштиради. Чунки талаба темир йўл иши ва ўз навбатида унда ишлатиладиган атамалар билан тўлиқ танишиб чиққан бўлади.

Ўзбекистон Республикаси “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”га мувофиқ кадрлар тайёрлаш тизимига илм-фаннинг узвий равишда кириб бориши учун биринчи навбатда илғор педагогик технологияларни яратиш ва ўзлаштириш юзасидан мақсадли инновация лойиҳаларини шакллантириш ва амалга ошириш йўли билан илм-фаннинг таълим амалиёти билан алоқасини таъминлаш чора-тадбирларини ишлаб чиқиш зарурдир.

Бугунги кунда олий таълим фанларини мультимедиа курслари билан бойитиш бўйича бир қатор илмий ишлар мавжуд [1-7]. Аммо, “Темир йўлда техник фойдаланиш қоидалари ва поездлар ҳаракатининг хавфсизлиги” фанида мультимедиа қўллаш самарадорлигига бағишланган илмий изланишлар етарли олиб борилмаган.

“Темир йўлда техник фойдаланиш қоидалари ва поездлар ҳаракатининг хавфсизлиги” фанида илм-фаннинг таълим амалиёти билан алоқасини таъминлаш учун биринчи навбатда мультимедиа дарсларини яратиш зарурдир. Чунки талаба ҳар бир мавзунини эшитиб, уни эсидан чиқариши мумкин, аммо ўша мавзунини ҳам эшитиб, ҳам кўрса, натижада бу мавзунини эслаб қолиб, жуда яхши тушунишига олиб келади. Масалан, “Темир йўлда техник фойдаланиш қоидалари ва поездлар ҳаракатининг хавфсизлиги” фанида темир йўлнинг рельслар оралиғидаги масофаси тўғри йўлларда 1520 мм бўлиши, перегондаги кўп йўлли участкаларнинг тўғри йўлларида биринчи ва иккинчи йўллар ўқлари ораси камида 4100 мм ва иккинчи ва учинчи йўллар ўқлари ораси эса камида 5000 мм бўлишини аудитория тахталарида чизиб кўрсатса бўлади,

аммо бу биринчидан ўқитувчининг вақтини олади, иккинчидан ўқитувчи тахтага чизиш вақтида талабанинг мавзуга қизиқиши озгина сўниши мумкин. Агар айтиб ўтилган мисолни мультимедиа аудиторияларида кўрсатсак, талаба буни дархол тушунади.

Шу каби бу фанда муҳим иншоотлар, қурилмалар ва ҳаракат таркибларининг асосий ўлчамларини, сигнализациялаш принципларини ва поездлар ҳаракат ҳужжатларини ўргатадиган мавзулар албатта мультимедиа дарслари қилиб ўтилиши керак.

Поезд ҳужжатлари айниқса аудитория тахтасига чизиб тушунтирса талаба тушуниши қийин бўлади. Чунки бу ҳужжатлар биринчидан шакли буйича, иккинчидан ранги бўйича бир-биридан фарқ қилади. Масалан, ДУ-52 поездлар машинистига станция навбатчиси томонидан ярим автоблокировка носозликларида перегонга чиқишга ҳуқуқини берувчи яшил рангли рухсатнома. Бу рухсатнома иккита асосий қисдан иборат бўлади. Биринчи қисми ярим автоблокировканинг ёпиқ светофорларида поездларни жўнатишда тўлдирилса, иккинчиси эса очик светофорларда жўнатилганда тўлдирилади. Ушбу иборани талабага янада чуқурроқ ўрганиши учун унга ДУ-52 ҳужжатини нафақат шакли ва қисмларини, балки очик ва ёпиқ светофорларда поездларни перегонга жўнатишни ҳам мультимедиа ёрдамида кўрсатиш керак.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, ахборотни ёдда сақлаб қолиш ва тушуниш учун, уни кўриш керак, кўриш учун эса иллюстратив маълумотлар, яъни мультимедик дарслар ташкил қилиниши керак. Ахборотларни ҳаётий тушуниш учун эса техник воситалар ёрдамида вазифаларни, хусусан, амалий машғулотлар, лаборатория ва квалификация ишларни мустақил бажариш лозим. Бу ишлар кейинги ўқув йилларига “Темир йўлда техник фойдаланиш қоидалари ва поездлар ҳаракатининг хавфсизлиги” фани учун компьютерлаштирилган лаборатория аудиториясида ўтказиш режалаштирилмоқда ва талабаларнинг фанни ўзлаштиришида яхши натижа кутилмоқда.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Якубов Максадхан Султанниязович, & Бекмухаммедов Бунёдбек Нурмухаммад угли. (2023). ТАЪЛИМ СОҲАСИДА ЭЛЕКТРОН ҲУЖЖАТ АЙЛАНИШ ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ: SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE IMPLEMENTATION OF THE ELECTRONIC DOCUMENT CIRCULATION SYSTEM IN THE FIELD OF EDUCATION. Молодой специалист, 2(13), 45–53. Retrieved from <https://mspedes.kz/index.php/ms/article/view/72>.

2. Хусенов Уткир Уктамжон угли, Юсупов Азизжон Кахрамонович, Ембергенов Ауезмурат Бекмуратович, & Тохтаходжаева Мафратхон Махмудовна. (2023). “ҲАЁТ ФАОЛИЯТИ ХАВФСИЗЛИГИ” ФАНИНИ ЎҚИТИШДА МУЛЬТИМЕДИЯ КУРСИНИ ЯРАТИШ: DEVELOPMENT OF A MULTIMEDIA COURSE ON THE DISCIPLINE “LIFE SAFETY”. Молодой специалист, 2(12), 22–30. Retrieved from

<https://mspedes.kz/index.php/ms/article/view/57>.

3. Хусенов Уткир Уктамжон угли, Ходжаев Ойбек Шавкатович, Рахмонов Сирожиддин Иброхимжон угли, & Умирзаков Давлатжон Долимжон угли. (2023). “АЖРАТИШ ПУНКТЛАРИ ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТЛАР” МАВЗУСИНИ ЁРИТИШДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ҚЎЛЛАШ: THE USE OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE COVERAGE OF THE TOPIC “GENERAL INFORMATION ABOUT SEPARATE POINTS”. Молодой специалист, 2(12), 31–37. Retrieved from <https://mspedes.kz/index.php/ms/article/view/58>.

4. Джумаев Шерзод Бахром угли, Зохидов Мухриддин Гофурджон угли, Таджибоев Джахонгир Баходир угли, & Орипжонов Рохатджон Равшанжон угли. (2023). CREDIT – MODULE SYSTEM AND PRINCIPLES OF ITS IMPLEMENTATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: КРЕДИТНО-МОДУЛЬНАЯ СИСТЕМА И ПРИНЦИПЫ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ В ВУЗЕ. Молодой специалист, 2(12), 46–50. Retrieved from <https://mspedes.kz/index.php/ms/article/view/60>.

5. Махманазаров Кахрамон Абдиевич. (2022). ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ВОСПИТАНИЯ КУРСАНТОВ В ДУХЕ ПАТРИОТИЗМА НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ: THE EFFECT OF USING VISUAL AIDS IN TEACHING THE HISTORY OF UZBEKISTAN. Молодой специалист, 1(8), 28–32. Retrieved from <https://mspedes.kz/index.php/ms/article/view/10>.

6. Пулатов Маруф Муродулла угли, Ембергенов Ауезмурат Бекмуратович, & Гайпбаева Гульзия Талгат кизи. (2023). МАХСУС ФАНЛАРНИ ЎҚИТИШДА ИННОВАЦИОН ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ: FEATURES OF THE USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN TEACHING SPECIAL SUBJECTS. Молодой специалист, 1(9). Retrieved from <https://mspedes.kz/index.php/ms/article/view/39>.

7. Халиков Абдулхак Абдулхайрович, & Мусамедова Камола Абдулхаковна. (2022). ИНТЕГРАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ПРОИЗВОДСТВА: INTEGRATION OF EDUCATION, SCIENCE AND PRODUCTION. Молодой специалист, 1(7), 18–22. Retrieved from <https://mspedes.kz/index.php/ms/article/view/14>.